

## Nauk v branji v srednjem in višjem razredu ljudskih šol.

Pri branji je treba, da se glasovi za čerke v besedah urno skupaj izrekujejo, da se besede v stavku tako skupaj jemljejo, kakor pravilno skupaj gredo, in da se prav izrazujejo.

Potreba pa je tudi duševne urnosti, da se misli, ktere so zapisane, spoznajo, razumejo in v spominu obderžé. Zavaljo tega moramo pri branji neprenehoma skerbeti, da se

1. glasovi v vsaki besedi prav razločno in na tanko izrekujejo,
2. da se besede v stavku prav razdeljujejo in naglasujejo,
3. da se vse dobro razumé, kar se bere,
4. da se pridobuje veliko berilne tvarine.

V nižjem razredu je mehanična urnost poglavitna reč; v srednjem in višjem pa je treba, da se to, kar se bere, dobro razumé in da se nabira berilna tvarina. Vendar bi bilo pa namenu nasproti, ako bi učitelj v nižjem razredu berilni zapopadek popolnoma v nemar puščal; ravno tako bi tudi ne bilo prav, ako bi se v višjih razredih mehanične vaje popolnoma opuščale. Ne moremo si misliti, da bi se mehanična delavnost môgla brez škode ločiti od duševne. Vidi se namreč, da ena ročnost pospešuje drugo.

Tedaj bomo vsakega zgoraj omenjenih člankov posebej pretresovali, kazali pomote in pregledovali, kako bi se odvrčevale ali popravljale.

### 1. Razločnost.

Pri branji razločujemo samoglasnice in soglasnice. Oboje se lahko napak izgovarjajo. Samoglasnice se ne izrekujejo prav

1. če jih učenec ne izrekuje s pravim glasom, postavim, če se **o** izreče kakor **u**, **u** pa kakor **ü** (kakor je v nekterih krajih po Dolenskem navada), ali če se visoko zategnjeni **é** izgovarja kakor globoki **ê**, ali pa celó kakor **aĵ**, n. pr. majsto, svajt i. t. d.;

2. če se polglasniki **a**, **o**, **u** ali **i** izrekujejo kakor polni glasniki;

3. če se ne pazi, da bi se samoglasnice potegovale in skraćevale, t. j. če se naglas (Accent) krivo obrača. Dokler pa ne bomo imeli terdnih splošnih pravil zastran naglasa, bo učitelj težko besede drugače naglašal, kakor je ravno navada tam, kjer

podučuje. Naše marljive „Novice“ so nam v 46. listu pret. leta o tem svetovale nekaj, po katerem bi bilo prav, da bi se ravnali, če hočemo, da se bomo v književnem jeziku bolj združevali.

Soglasnice se ne izrekujejo prav

1. če se napčno rabijo, postavim **š** namest **h**, = šiša, nam. hiša, — ali **č** nam. **k**, kakor se izgovarjajo v nekterih krajih po Gorenškem;

2. če se soglasnice dovolj ne razločujejo, in se postavim **g** glasi kakor **h** = hora, hrem, hori, nam. gora, grem, gori;

3. če se primerno ne izgovarjajo, postavim **nj** kakor **jn** ali sami **n** = kojn, kon, **lj** kakor sami **l** = češpla, lubezen, nam. češplja, ljubezen i. t. d.

Omenil sem samo nekoliko jezikovih napčnost, kakoršne nahajajo se po različnih krajih med ljudstvom, da bi slovenski učitelji v šoli skerbeli, da bi se otroci navadili besede pravilno izrekovati in lepo književno brati, govoriti in pisati. Zastran čerke **l**, ktera se po Gorenškem sploh kakor **v** glasi, bi bilo prav, da bi se vselej tako izgovarjala kakor se piše; saj je to že zavoljo pravopisja veliko boljši, in tudi beseda je bolj gladka.

(Dalje prth.)

## T e č n o u č i l o .

### Kazavni poduk.

#### Prebivališče.

**Snova.** Vas, terg, mesto, ulice, vodnjak, drevored; posvetovavnica, šola, cerkev, grad, bolnišnica, gostivnica, vojašnica, hiša, hlev, skedenj.

**Učba.** Ljudje radi skupaj prebivajo; zakaj? Več hiš, ki so blizo skupaj, imenujemo vas. Vsaka vas ima imé. Kdo mi vé povedati nekaj vasi po imenu? V kateri vasi prebivaš ti? v kateri ti? V vasi so večidel kmečki ljudje, ki se pečajo s poljem in z živinorejo. Skoro v vsaki večji vasi je cerkev in šola. — V nekterih krajih se večkrat shajajo ljudje na sejem, kjer prodajavci in kupci prodajajo in kupujejo živino, žito, drugo blago i. t. d. Tak kraj se imenuje terg. Povejte mi